

จดหมายจากเบอร์ลิน

อ.ส.

อรรถที่รัก

ฉันถึงเบอร์ลินตั้งแต่เมื่อวาน เดิมตั้งใจว่าพอถึงก็จะเขียนถึงเธอที่เดียว แต่ครั้นมาถึงเข้าจริงก็กลับเปลี่ยนใจ แต่ไม่ใช่เปลี่ยนไม่คิดถึงเธอ เพียงแต่เปลี่ยนเป้าหมายอื่นก่อนเขียนถึงเธอเท่านั้น การเขียนถึงเธอเป็นการทำเพื่อเธอและเพื่อฉัน ส่วนสิ่งที่ฉันทำเมื่อฉันมาถึงนั่น เป็นการทำให้คนอื่นหลายๆ คน ทำให้เยาวชนของโลก และเพื่อสันติภาพ ซึ่งฉันคิดว่า แม้แต่เธอเองก็คงจะเข้าใจได้ว่าเป็นการที่สำคัญกว่าการเขียนถึงเธอมากนัก ฉันทำเช่นนั้น, นอกจากเป็นเพราะฉันเห็นว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม มาก่อนผลประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ฉันยังเห็นว่าจะเป็นการทำที่ถูกต้องใจเธอ ที่จะทำให้เธอปลอบปล้ำและรักฉันมากขึ้นอีกด้วย แน่نونต้องเป็นเช่นนั้น เพราะเธอย่อมจะไม่รักคนที่ไม่คิดเหมือนเธอคิด ไม่ทำเหมือนเธอทำไม่ใช่หรือ?

เธอเองเป็นคนที่ทำให้ฉันก้าวหน้า, เธอเองที่ทำให้ฉันรู้จักสังขธรรม, และเธอเองที่ทำให้ฉันมีจุดมั่นคงเช่นนี้ ฉันจำได้ว่าเดิมทีฉันก็เป็นผู้หญิงตามแบบเก่าๆ คนหนึ่งของเมืองไทย, โบราณนิด, สมัยใหม่หน่อย ไม่ถึงกับซีม แต่ก็ไม่ได้ถึงกับน่าเสียวไส้ ไม่ใช่อ่านหนังสือไม่ออก แต่ก็ไม่ใช่มีดีกรีของ

มหาวิทยาลัยตามหลังชื่อ ไม่ใช่เก็บตัวอยู่แต่กับบ้าน ชักผ้า, กวาดบ้าน ภูเรือหน้าครัว และเย็บปักถักร้อย เตรียมตัวไว้ เป็นเมียผู้ดีเชื่อขุนนาง แต่ก็ไม่ใช่โลดโผนโจนทะยาน ทำอะไรไม่เป็นนอกจากแต่งตัวโก้ๆ ชอบออกนอกบ้านควงกับผู้ชายวันยังค่ำแล้วยังแถมอีกคืนยังรุ่ง เตรียมตัวไว้สำหรับมี ผัวอาสาเสียสละยอมประมาณที่เกี่ยววังเซ็งลีหาเงินมามีเมียน้อย อย่างที่เป็นกันเกร่ออยู่ในกรุงเทพฯ เวลานี้ ฉันเป็นผู้หญิงแบบที่ชอบคิดถึงตัว คิดถึงแต่จะมีบ้านของตัวเองอย่างอิสระคิดถึงแต่ว่าทำอะไรจึงจะหาเงินให้ได้พอไม่ติดขัดด้วยลำแข้งเล็กๆ ทั้งคู่ของตนเอง ฉันมองไปข้างหน้ามีแสงสว่างที่ทำให้ฉันดิ้นรนเหมือนกัน แต่มันเป็นแสงสว่างวงแคบๆ ครั้นมองไปให้ไกลอีกหน่อย มองไปในหนทางอันยาวไกลข้างหน้าที่จะเดิน ก็มีแต่ความมืดทึบ นี่เอง ทำให้บางขณะ ฉันก็ดิ้นรนชวนวาย คิดไป--คิดไป--คิดไป แต่บางขณะก็ทำให้ท้อ คอตก และพลอยให้กลัดกลุ้ม แสบจะฆ่าตัวตาย จิตใจบางขณะของฉันก็ฮึดสู้ สู้กับอุปสรรค สู้กับโลก และสู้กับความคิดของตัวเอง แต่ในบางขณะก็ยอมจำนน หมดหวัง และหมดอาลัย ความคิดของฉันไหวหวั่น และกวัดแกว่ง ไม่แน่นอนอยู่ตลอดมา

แต่แล้ววันหนึ่งก็มีเธอถือประทีปอันสว่างไสวส่องยาวเข้ามาในวิถีแห่งชีวิตของฉัน เธอเข้ามาช่วยเหลือฉัน ตั้งแต่เรื่องส่วนตัวที่ขัดข้องไปจนถึงปัญหาชีวิตอันใหญ่โต ที่มันมีทั้งแสงสว่างและความมืดทึบนั้น เธอเอาประทีปอันจรัส

โรจน์ของเธอส่องไปในวิถีชีวิตที่ปลายทางนั้นมืดทึบอยู่ และวิถีชีวิตนั้นต้องแสงประกายที่ก็สว่างขึ้น มองไปเห็นได้ โดยตลอด เธอจับมือฉันจึงเดินไปในวิถีชีวิตนี้แล้วเธอทำให้ฉันก้าวไปอย่างองอาจไม่หวั่นไหว ไม่กวัดแกว่ง ไม่ลังเล เต็มไปด้วยความหวังอันมีเธอกับฉันได้ก้าวไปแล้วในวิถีเดียวกัน เธอเองได้ทำให้ฉันรู้จักชีวิต ได้ทำให้ฉันรู้จักโลกแล้ว เธอเองได้บอกให้ฉันร่วมเปลี่ยนแปลงโลกกับเธอ ที่รักจำได้ไหม ฉันบอกเธอว่าอย่างไร? แน่نون เธอต้องจำได้ เหมือนที่ฉันก็จำได้อย่างไม่มีวันลืมเลือน ฉันตอบเธอสั้นๆ ว่า ตกลง เพื่อความหลุดรอดของมนุษยชาติ!

ฉันนึกๆ ก็ขุ่นในความเห็นแผลงๆ ของตัวเอง เมื่อพบเธอตอนแรกๆ ฉันได้ปรารภกับเธอถึงการที่จะสร้างตัวด้วยลำแข้งอันแบบบางแต่ทรหดคู่นี้ ฉันพูดโง่ๆ กับเธอว่าฉันต้องการบ้าน และต้องการเงินใช้ ฉันมาคิดได้ว่า เพราะหัดดีเหลือเกินที่ฉันพูดเรื่องนี้แต่กับเธอ ถ้ามิฉะนั้นคนที่เขาได้ฟังก็จะแปลคำว่าต้องการบ้านไปเป็นว่าฉันต้องการแต่งงาน และแปลคำว่าต้องการเงินไปเป็นต้องการสิทธิของผู้เป็นภรรยา แต่เอาเถอะ ถึงจะมีคนแปลคำพูดของฉันผิดๆ เช่นนั้น ฉันก็จะไม่โกรธเขาเลย ฉันเห็นใจเขา

เพราะเขาแปลความไปตามสิ่งที่เขาเคยประสบ ผู้หญิงเป็นอันมากคิดว่าตัวของตัวนั้นไม่สามารถยืนอยู่ด้วยตีนของตัวเองได้ ฉะนั้นเมื่อเขาจะมีบ้านก็ย่อมหมายความว่า เขาจะมีผัว โบราณเรานั้นเวลาจะถามว่า “ผู้หญิงคนนั้นมีผัว

แล้วหรือยัง?” เขาก็กลับพูดว่า “ผู้หญิงคนนั้น มีเรือน แล้วหรือยัง?” ฮี, ผู้หญิงในสมัยเก่า, หรือในสมัยนี้ก็เถอะ. ถ้าไม่มีผิวละก็เป็นอย่างนั้นหมดโอกาสที่จะมีบ้านของตัวเองอยู่ที่เดียว! สังคมบ้านอะไรรักษาอย่างนี้!

มีผู้หญิงอีกจำพวกหนึ่ง มีความรู้ดีมาก แต่ก็เป็ความรู้อันเก่าๆ จากสังคมเก่าๆ ที่กำลังจะล้มละลาย เขามีตึกรต้อทำยยาวยัด คุยอวดตัวเป็นปกติฐะว่าเป็นคนมีการศึกษา ชั้นอุดมเสียด้วย, ไม่ใช่ชั้นมัธยม! ชอบให้ใครๆ เรียกตัวเองว่าเป็นบัณฑิต ชอบให้ใครๆ เห็นว่าตัวเองนั้นแก่สังคมจัด ชอบไปเมืองนอก แม้ไม่ไปอยู่ก็ขอให้ได้แอบโผล่หัวไปชะโงกดู แล้วก็กลับมาฟุ้งเหมือนพวกที่ไปเมืองตักกลีลาสู่สำนักศึกษาปาโมขมา หรือไม้ก็เหมือนพวกทหารอาสาครั้งสงครามโลกครั้งแรก พวกเหล่านี้ ก่อนไปเมืองนอกไม่สนใจปัญหาอะไรเท่ากับปัญหาที่ว่า ทำอย่างไรผู้หญิงจึงจะมีสิทธิ แต่คำว่าสิทธิของเขา คือสิทธิในการยึดครองสามี เขาชวนชวายอยู่แต่เพียงเท่านั้น อยู่แต่เพียงว่าทำไมผู้หญิงที่มีผิวจึงจะไม่เสียเปรียบผิว ตรงข้าม ทำไมจึงจะได้เปรียบผิวในการจัดทรัพย์สินในครอบครัวนี้ ไม่เข้าใจว่าความรักคืออะไร บ้านคืออะไร และความสัมพันธ์ในครอบครัวคืออะไร เขาคิดว่าความรัก คือความใคร่ชั่วครู่ชั่วยาม เขาเข้าใจว่า บ้านคือคูกของผิวที่ทำไว้สำหรับขังเมีย ตัวเดียวบ้าง เปนครอบครัวบ้าง ซึ่งเขาเห็นว่า มันควรจะต้องเปลี่ยนให้เป็นคูกของเมียเอาไว้ขังผิวตัวเดียว แต่ถ้าได้แถมพกอีกสักตัวสองตัวก็คงจะ

ดีเหมือนกัน! เขาเข้าใจว่าความสัมพันธ์ในครอบครัว คือกรรมธรรมส์สัญญาที่ต่างก็ได้ทำไว้ต่อกันสำหรับจะได้เอาไว้โยงกันในเรื่องหน้า ผู้หญิงเหล่านี้ บางคนอุส่าห์ไปเรียนกฎหมาย ไม่ใช่เพื่ออย่างอื่น แต่เพื่อนำเอากฎหมายที่ตัวเรียนนั้นมาควบคุมตัวในบ้าน มีบางคนสุขุบเอารายได้ของตัวไว้ทั้งหมด แล้วอ้างว่าตัวมีหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัวตามกฎหมาย พอตัวต้องการเงินใช้ในคราวจำเป็นก็ต้องกู้จากแม่ แล้วต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่ตามกฎหมาย พอตัวจะแสดงความเห็นอะไรออกมาบ้าง แม่ก็ตัดบท อ้างว่ากฎหมายว่าอย่างนั้น กฎหมายว่าอย่างนี้ ตัวที่เป็นหัวหน้าอกก็ขัดใจขึ้นมา ก็อ้างธรรมเนียมเมืองนอก แม่ก็อุส่าห์ชวนชายโผล่ไปเมืองนอกเสียนิดหนึ่ง แล้วก็กลับมาคำราม--

“กฎหมายเมืองนอกว่าอย่างนั้น กฎหมายเมืองนอกว่าอย่างนี้ ผู้หญิงเมืองนอกมีสิทธิควบคุมตัวดีกว่าผู้หญิงเมืองไทยเสียอีก...” ส่วนบางคนก็พร่ำพูดถึงสิทธิ์ของผู้หญิงป่าเป๋อไป จนกระทั่งว่า การเป็นผู้หญิงคนชั่วอยู่ตามช่องก็เป็นสิทธิอันชอบธรรมไม่เห็นเสียหายอย่างไร แล้วยังกลับแถมว่าโสเภณีเป็นของประจำโลก เลิกไม่ได้ ดูเอาซิ, บัณฑิตที่พุดเช่นนี้ และนี่ก็ดูเหมือนแคว้นชายจนได้ปายปิ่นไปเมืองนอกกะเขาได้บ้าง แล้วถ้าจะไปดู “การโสเภณีของอารยะประเทศ” เอามาปฏิบัติในเมืองไทยที่ล้ำหลังของเราเสียละกระมัง!

ในเมืองเรา มีผู้หญิงคิดและทำอย่างนี้จนเขารู้กันทั่ว

เพราะฉะนั้นถ้าใครจะแปลคำพูดของฉันแปลกไปจากที่ฉัน
หมายความว่า มันก็เป็นเรื่องที่เป็นไปได้และเป็นเรื่องที่ไม่
ควรโกรธ เพียงแต่เป็นเรื่องที่น่าเสียใจและควรแก้ไขเท่านั้น
แต่อรรถคะเธอเป็นคนที่ไม่คิดอย่างคนหลายๆ คนเขาคิด
เธอเข้าใจความหมายของคำพูดของฉันได้ดี เธอเป็นคน
ซื่อและเป็นคนดี ชนิดที่ใครคนหนึ่งในวงการประพันธ์ของ
เราเรียกว่า ซื่อแสนซื่อ และดีแสนดี และก็เพราะเหตุที่เธอ
เข้าใจคำพูดของฉันถูกต้องนี่เอง เธอจึงได้แก้ไขความคิด
ของฉันที่ผิดๆ ให้ถูก เธอได้ให้ความเห็นอย่างง่ายๆ แก่ฉัน
จนฉันตัดสินใจใหม่ว่าเงินไม่ใช่สิ่งที่จะช่วยให้เราสมหวังได้
ทุกรายเสมอไปและบ้านก็ไม่ใช่ว่าจะทำให้เรามีความสุข
เสมอไป ส่วนมาก เงินเองได้ทำให้เราผิดหวังบ่อยๆ และ
บ้านเองก็ได้ทำให้เรามีทุกข์ เราต้องการมีบ้านอยู่ ต้องการ
มีความสุข และต้องการมีความสบาย แต่สิ่งเหล่านี้ คนอย่าง
เราๆ ไม่อาจหาได้ในสังคมเช่นนี้ ถึงว่าบังเอิญจะหาได้ มัน
ก็ไม่ยั่งยืน มันเป็นสมบัติที่หาโอกาสแต่จะวิบัติไปในวันใน
พริ้วเสียให้ได้ และที่ถูกต้องแท้แน่นอนเท่านั้น มันล้วนแต่
เป็นสมบัติที่เกิดขึ้นจากความวิบัติของคนอื่น มันเป็นบ้านที่
สร้างขึ้นบนกระดูกตะรางของคนอื่น มันเป็นความสุขที่เกิดขึ้น
จากความทุกข์ระทมขมขื่นของคนอื่น มันเป็นความสบาย
ที่ตั้งอยู่บนความขัดข้องยุ่งยากของคนทั้งหลายในสังคม
ที่มีความเหลื่อมล้ำลำเค็ญเช่นนี้ ของอย่างนี้เป็นธรรมดา

เธอเองทำให้ฉันรู้จักโลกอันแท้จริง แลเธอเองได้ทำ

ให้ฉันปลงใจว่าจะเปลี่ยนแปลงโลก ความรู้ทั้งสองอย่างนี้ เธอชี้ให้ฉัน ฉันได้รับแล้วก็รู้สึกว่าการหิวทลายของเรานั้น ไม่ใช่ที่อื่น ไม่ใช่ตีกรรมมโหฬาร แต่เป็นผืนแผ่นดินโลกอันกว้างใหญ่ไพศาลของเราเอง เราได้เรียนโลกจากโลก และเราก็ได้ศึกษาวิธีเปลี่ยนแปลงโลกจากโลกอีก

เธอบอกฉันในภายหลังว่า ที่เธอทำให้ฉันมีจุดมั้นอย่างนี้ มีทรศนะอย่างนี้ ก็เพราะเธอรักฉัน และตั้งใจจะแต่งงานกับฉัน ถ้าฉันยังไม่มีจุดมั้น และทรศนะอย่างเดียวกับเธอ เธอก็ไม่สามารถที่จะแต่งงานกับฉันได้เพราะเราจะไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกันในการดำเนินวิถีชีวิตที่ต่างก็จะไปคนละทางนั้นได้ ยิ่งกว่านี้ เธอจะถึงกับไม่สามารถรักฉันได้ตลอดไป เพราะการที่เรามีทรศนะต่างกัน เราก็จะมองความรักของเราไปกันคนละเหลี่ยม ในที่สุดก็จะไม่สามารถเข้าใจและครองชีวิตร่วมกันได้ อรรถคะ เธอพูดถูกทีเดียว ฉันเองรู้แล้วว่า ถ้าฉันยังคิดอะไรอยู่เหมือนเก่า ฉันก็ไม่อาจรักเธอได้ถึงวันนี้ เพราะความคิดของฉันแต่เก่าก่อนนั้นเป็นปรปักษ์กับความคิดของเธอในวันนี้ เมื่อความคิดเราเป็นปรปักษ์กัน เราจะรักกันอยู่ได้อย่างไรเล่า?

ฉันพูดถึงความหลังเสียนาน จนเกือบลืมเล่าถึงเบอร์ลิน ที่เบอร์ลินขณะนี้กำลังเตรียมงานฉลองของเยาวชนและนักศึกษาสากลครั้งที่ ๓ เป็นการใหญ่ ทัวเบอร์ลินเต็มไปด้วยชีวิตชีวาอันอิมเอบไปด้วยความสุขและมิตรภาพ เยาวชนและนักศึกษาได้พากันหลังไหลมาจากทุกทิศานุทิศตั้งแต่

นิวยอร์กไปจนไซบีเรียตั้งแต่สวีเดนและแลนด์ไปจนใจกลาง
กาททวีป นักกีฬาแห่งแอฟริกาตะวันตกส่งนักกีฬาไปร่วม
ด้วย 21 คน มีข่าวว่านักกีฬาเอกจากอเมริกาใต้ เช่นจาจินตา
แชนดิฟอร์ด ผู้ชนะเลิศกระโดดสูงปีนี้ของสากลอเมริกัน
กรีฑาก็จะไปร่วมด้วย ท่านพระคุณเจ้า อู.ปรมเถโร แห่งอุทม
สภาสากลสงฆ์แห่งพม่าก็มีสาส์นไปอำนวยการและ
กล่าวว่า “อาตมารู้สึกเสียใจเป็นอย่างยิ่งที่ไม่สามารถมาร่วม
งานได้ด้วยขัดต่อพระธรรมวินัยของสงฆ์ แต่อาตมภาพได้
ขอให้สมาคมเยาวชนและนักศึกษาแห่งสกลพะมามาร่วม
งานด้วยแล้ว ขอให้สันติจงมีแต่สรรพสัตว์ทั้งหลายทั่วสกล
พิภพนี้” ฝ่ายข้างอินเดียนั้นก็ได้แจ้งความจำนงไปว่า จะไป
ร่วมด้วยเหมือนกัน งานที่ว่านี้จะเริ่มตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคมนี้
และไปเลิกเอาวันที่ 19 เดือนเดียวกัน จะเปิดงานที่สนาม
กีฬาวัลเตอร์ อูลบริชต์ ซึ่งเป็นสนามกีฬาที่ใหญ่โตและโอ่อ่า
ที่สุด ในตอนกลางคืนจะมีการจุดดอกไม้เพลิงที่ทะเลสาบ
มุกเกลเส เยาวชนทั้งหญิงและชายจะพากันลงไปเล่นเรือ
ในทะเลสาบที่สวยงามแห่งนี้ และจะได้ร่วมปฎิญาณว่าจะ
ต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กันไปเพื่ออนาคตอันแสนสุขของเรา
ฉันได้ไปดูที่ทะเลสาบมาแล้ว เป็นทะเลสาบที่สวยงามมาก
อยู่รอบนอกนครเบอร์ลิน มีเกาะแก่งแอ่งอ่าวเขาขึ้นมา
เพิลิดเพลิน ในทะเลสาบมีเรือแคนูบ้าง เรือกรรเชียงแบบของ
ม.ร.ก. บ้าง เรือยนต์เล็กๆ บ้าง เรือใบบ้าง เล่นนวดเจียนเล่น
อยู่ตลอดเวลา ฉันพบเพื่อนนักศึกษาชาวเยอรมันคนหนึ่ง

ชื่ออดอล์ฟ คอเรนส์ เขาได้เล่าให้ฉันฟังว่า เมื่อสงครามโลกครั้งที่แล้วบ้านช่องของเขาพังพินาศหมด พ่อตายเหลือแต่แม่ก็พิการ เขาชิงช่วงสงครามเหลือเกิน เขาพูดถึงสงครามอย่างชิงช่วงแต่ไม่ใช่อย่างละห้อยหมดหวัง เขาพูดถึงความมั่นใจที่จะยับยั้งสงครามให้ได้ เขาว่า “ปทุม เมืองไทยก็ถูกถูกระเบิดเหมือนกันรี? เออ, แต่มันคงไม่เท่าเบอร์ลินของฉันเนนแน” ฉันว่ากรุงเทพฯ ถูกระเบิดไม่ใช่น้อย จนปานนี้ตึกรามที่ถูกระเบิดก็ยังสร้างขึ้นใหม่ไม่หมด ตอนนี้ออดอล์ฟฉายแสงแห่งความปิติพากุมออกมาจากดวงตาทั้งคู่ เขาว่า “เบอร์ลินของฉันราบปนหน้ากลอง แต่เรากลับสร้างขึ้นใหม่อย่างรวดเร็วและงดงามกว่าเก่า สถานีรถไฟฟริดริช-สตราสของฉันทูกิ่งระเบิดย่อยยับทีเดียว เดี่ยวนี้เราสร้างขึ้นใหม่แล้ว เธอก็เห็นละซีปทุม ว่ามันงามอย่างไร แต่อิจูทุก ๆ ชัน หินทุก ๆ ก้อนได้กะชิบเจียบ ๆ อย่างมันคงว่า เราจะไม่ยอมให้ฉิบหายไปเพราะสงครามอีกละ ที่เรานัดมาประชุมกันครั้งนี้ก็เพื่อจะร่วมสัญญากับอิจูและหินเหล่านี้ มือของเราทั้งหลายจะสามารถป้องกันสงครามและพิทักษ์สันติภาพได้อย่างแน่นอน!”

ฉันเห็นใจชาวเยอรมันทั้งหลาย สงครามได้สอนเขาว่าการที่เขาอยู่เฉยหรือยินยอมเปนครื่องมือของฮิตเลอร์นักค้าสงครามนั้น ย่อมทำให้เขาไม่พ้นความวิบัติไปได้ มีแต่เขายืนขึ้นเปนครองๆ เดียว ร่วมกับประชาชนทั่วโลก คัดค้านสงครามและพิทักษ์สันติภาพเท่านั้นที่เขาจะคงมีชีวิตอยู่

อย่างเป็นสุขสงบได้ เวลาที่ไม่ว่าที่ไหนในเบอร์ลินจะเห็นมี
แต่คนทำงานกันอย่างขมุกขมัวทั้งนั้น ประชาชนเบอร์ลิน
ได้ร่วมมือกับเยาวชนที่รักสันติ ที่ไปจากประเทศอื่นก็มี
ชนอิฐชนหินทรากปรักหักพังที่พวกฟาสซิสต์ได้ทำขึ้นไว้ไป
แอบไว้เสียข้างหนึ่ง เพื่อให้ก่อสร้างอาคารขึ้นได้รวดเร็วเข้า
สวนสาธารณะ สนามกีฬา โรงมหรศปกกลางแจ้ง และแหล่ง
รมณีสถานต่าง ๆ ได้สร้างขึ้นมากมายตามริมถนนหนทาง
ที่มีแสงไฟสว่างไสว เวลาที่ชาวเบอร์ลินได้เอาหลังของเขา
เข้ารับงานทุกอย่างอย่างจริงจัง เพื่อจะได้ให้เบอร์ลินสมกับ
ที่จะเป็นเมืองชุมนุมเยาวชนของโลกคราวนี้

คนเยอรมันทั้งสองฝั่งแม่น้ำเอลเบ ล้วนแต่มีจุดหมาย
อย่างเดียวกันทั้งนั้น เขาทั้งหลายไม่ต้องการที่จะถูกไล่ต้อน
ลงไปหมอบอยู่ในสนามเปลาะ ไม่ต้องการใช้อาวุธไปฆ่าฟัน
พี่น้องของตัวเอง ไม่ต้องการที่จะไปนอนตายในสนามรบ
แล้วกลายเป็น “ทหารที่จำชื่อไม่ได้” แต่ต้องการที่จะมีชีวิต
อยู่อย่างสงบสุขเช่นเดียวกับคนชาติอื่นทั้งปวง

ฉันคงจะได้กลับมาพบเธอในไม่ช้านี้ มาร่วมกับเธอ
ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและเพื่อสันติภาพใน
บ้านเมืองของเราอีกต่อไป คอยฉัน แต่ก็ต่อสู้ไปด้วยอย่า
หยุดคอย ขอให้ชัยชนะจงเป็นของคนที่ถูกกดขี่ขูดรีดทั้ง
ปวง ขอให้ประเทศไทยจงเจริญ!

ตัวยรัก

ปทุม

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน *สยามนิกร* ฉบับวันจันทร์ที่ 6 สิงหาคม 2494